

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Του κ. Σ. Σ.

ΟΙ ΚΑΛΛΙΚΑΝΤΖΑΡΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ

Ἡ παράδοσις περὶ καλλικαντζάρων. Τὸ κοινωνικὸν τῆς «Μικρᾶς Ἐφημερίδος». Χριστιανισμὸς καὶ εἰδωλολατρεία. Οἱ «κουδονάτοι». Τὸ χερίτου Καλλικαντζάρου. Οἱ «Καραχλάτζηδες». Πῶς τρυπῶνουν στὰ σπίτια, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ἀ παλὰ καλὰ χρόνια, πού ὑπῆρχε πίστις πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀγάπη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, καὶ οἱ Χριστιανοὶ γιορτάζαν εἰς μεγάλας τῶν εορτῶν καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐχαίροντο τὰς παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμά των, καθύχοντο καὶ οἱ Καλλικαντζάροι, ἔστω καὶ νεωρῶς, στὸν κόσμον, καὶ κατὰ τὰς εορτὰς τῶν Φώτων, οἱ παλαιοὶ τοὺς ξεπροβόδιζαν καὶ με «Κοινωνικὰ» ἀκόμη εἰς τὰς εφημερίδας.

Ὁ μακαρίτης Ἰωάν. Καμπουρογλου, ἔγραψεν εἰς τὴν «Μικρὰν Ἐφημερίδα» του, πρὸ ἀρκετῶν

ἐτῶν :

Κοινωνικὰ

«Μετὰ ὀλιγοήμερον διαμονὴν εἰς τὴν πόλιν μας, ἀνεχώρησαν χθὲς, προπεμπόμενοι ὑπὸ τῆς ἀγαστουῦρας τοῦ παπᾶ, οἱ ζωηροὶ ἐπισκέπται μας τοῦ δωδεκαήμερου κ.κ. Καλλικαντζάροι καὶ Σια.

»Εἰς τοὺς ἀπελθόντας, φαιδρούς των μεγάλων εορτῶν, ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν, εὐχεται ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας καὶ..... τοῦ χρόνου !

Οἱ Καλλικαντζάροι ἦλθαν καὶ ξανάφθανε καὶ ἔρχονται κάθε χρόνο, ἀλλὰ ὅτε τὸν Ι. Καμπουρογλου εὐρίσκουν περὶ, ὅτε τοὺς παλινὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτε ἰζάκια, γιατί οἱ Ἀθηναῖοι μαγειρεῖν τῶρα με ἀερίφως καὶ ἡλεκτρικῶ, ὅτε γρηπὲς γιὰ νὰ πειράζον, γιατί ὅλες βᾶφονται, ὅτε μύλους νὰ ἀλέθουν, γιατί οἱ Νεοἰἰλληνες φέρνον ἔτοιμο τ' ἀλεύρι τοὺς ἀπ' τὴν Ἀμερική, ὅτε χοιρινό, καὶ μιὰ μέρα δὲν θὰ βροῦν, ὅτε..... Χριστουγεννα, νομίζω...

Δὲν θέλω εἰδῶ νὰ ἐξετάσω τὴν προέλευσιν τῶν πονηρῶν αὐτῶν δαιμονίων τοῦ Χριστιανικοῦ Δωδεκαήμερου. Ἄλλοι περὶ εἰδικοὶ ἠοχρήθησαν με αὐτὸ, καὶ τὸ «Μπουκέτο» λέρουσι ἔγραψε μίαν περὶ τούτου, πραγματείαν. Ἐγὼ ἔρχομαι νὰ προσθέσω, καὶ τι, περὶ Καλλικαντζάρων, πού εἶνε ἀγνωστο εἰς τὸ πολὺ κοινόν.

Ἀντιπαρέρχομαι καὶ τὴν ρηθείσαν ἰδέαν, ὅτι οἱ Καλλικαντζάροι εἶνε ἀπομιννάτια παλαιῶν εἰδωλολατρικῶν εορτῶν, αἱ ὁποῖα ἐλάμβανον χώραν, ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας αὐτὰς τοῦ χειμῆρος ἡλιοτροπίου, καὶ κατὰ τὰς ὁποῖας, οἱ ἀρχαῖοι μεταμφιεζόμενοι, μοντζουρονώμενοι καὶ κρεμῶντας κουδούνια ἀπάνω τους καὶ προβιῆς ἐγύριζαν τὴν νύκτα εἰς τοὺς δρόμους, ἔχοντες δικαίωμα νὰ χτυποῦν, νὰ πειράζον, νὰ βρίζον καὶ ν' ἀστεϊεύωνται εἰς βᾶρος, παντὸς τὸν ὁποῖον ἤθελον συναντήσοι.

Ἐλχαν δὲ δικαίωμα νὰ μαινόνται καὶ στὰ οἴκια καὶ νὰ τὰ κάνουν ἄνω κάτω.

Ὡς ἐκ τούτου, οἱ ἡνοχοὶ νοικοκυραῖοι, τὰς νύκτας τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, ἐκλείοντο στὰ οἴτια τους, ἀπὸ ἐνωρίς, φοβόσαστες με ἀγκυθιῆς, κάθε μικρὸν φεγγίτην καὶ κάθε εἰσοδὸν γιὰ νὰ μὴν υπαινόν οἱ βακχίζοντες αὐτοὶ δαίμονες τῆς Διονυσίου εορτῆς, τὴν νύκτα στὰ δωμάτια τους....

Στὴν Χριστιανικῇ θρησκείᾳ ἀκόμη, ἔμειναν πολλὰς προλήψεις καὶ ἦθη τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ ἴσως νὰ ἀπέμεινε καὶ τὸ τῶν μοντζουρωμένων καὶ τραγοφορεμένων κουδουνάτων, μεταπροσωποθεῖσα εἰς τὴν δοξασίαν τῶν Καλλικαντζάρων, τῶν ἐνοχλητικῶν αὐτῶν πνευμάτων, τοὺς ὁποῖους φοβούνται ἀκόμη ἢ γυναικεῖς εἰς τὰς ἐπαρχίας.

Ἐπίσης τὸ ὅτι ὁ λαὸς φαντάζεται τραγοπόδαρους τοὺς Καλλικαντζάρους.

Τὸ ὅτι εἰς πολλὰ μέρη τῆς Μακεδονίας, Καστοριάν, Σιάτισταν, Νέβεσκαν, Κλεισοῦραν, Φλώριναν, πολλὰ χωρὰ τῆς Δράμας κ.λ.π. οἱ κίτρικοι μασκαρεῖνται τὸ δωδεκαήμερον, καὶ ὅχι τὰς ἀπόκρεα.

Ὅτι εἰς τὶς μακαρίτες αὐτῆς, μεγάλον ρόλον παίζουν τὰ κουδούνια καὶ ἰδίως στὴν Κοζάνη καὶ τὴν Σιάτιστα, ὅπου καὶ διαγωνισμὸς γίνεται, τὰς ἡμέρας αὐτὰς, ποῖος θὰ φέρῃ τὰ περι-

οἰτερα κουδούνια, καὶ ποῖον θὰ χτυποῦν περὶ δυνατὰ, ὥστε, νὰ λέγεται, ὅτι ἄνθρωποι ἀπέθαναν ἀπὸ τὸ βᾶρος.

Ὅτι εἰς τὰς Σποράδας καὶ πολλὰ μέρη τῆς Θεσσαλίας, ἐπικρατεῖ τὸ ἔθιμον τῶν «κουδουνάτων» μοντζουρονῶν καὶ τραγοντρεμένων Φανῶν κ.λ.π. κ.λ.π. δεικνύει ὅτι κάποιου συγγένεια θὰ ὑπάρχη μεταξὺ τῶν Καλλικαντζάρων καὶ τῶν Σατουρναλιῶν τῆς εἰδωλολατρείας.

Ἐπαναλαμβάνω ὅμως ὅτι αὐτὸ εἶνε ἔργον καὶ μελέτη ἄλλων, εἰδικῶν !...

Τὸ περιεργὸν εἶνε ὅτι εἰς πολλὰ μέρη, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὅπου ἀπέμεινεν τὸ ἔθιμον τῆς μεταμφίσεως κατὰ τὸ δωδεκαήμερον, σχεδὸν ἢ παράδοσις τῶν Καλλικαντζάρων, δὲν ὑπάρχει.

Ἴσως διότι ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ τὸ ἔθιμον.

Μιὰ ἀμυδρὰ ἰδέα περὶ Καλλικαντζάρων, ὑπάρχει εἰς τὴν Νέβεσκαν τῆς Μακεδονίας. Ἐκεῖ τοὺς λένε «Καραχλάτζηδες». Τοὺς συγγέουν ὅμως με τοὺς «Βρυκολάκους», ἂν καὶ οἱ «Καραχλάτζηδες» ἐπισημαίνονται ἐκεῖ τὸν κόσμον κατὰ τὰς εορτὰς αὐτῆς. Ἡ δοξασία τῶν «Βρυκολάκων» ὅπως καὶ ἡ λέξις, ἔχω τὴν ἰδέα ὅτι εἶνε Σλαβικῆς προελεύσεως.

Πολλὰ ἔθιμα καὶ παραδόσεις, ἔσβησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἀκολουθήσαντα τις γρηπὲς, εἰς τὴν αἰωνίαν καὶ βαθεῖαν οἴην τῶ τάρφου.

Σπανίως, νὰ εἶναι κανεῖς ὑπολείμματα τινὰ παλαιῶν προλήψεων. Ἡ νέα ζωὴ, οἱ δαίμονες τῆς ἀνάγκης, καὶ ὅχι τῶν Καλλικαντζάρων τὰ περιπαίγματα, ἔσβησαν τὰ πάντα.

Εἰς τὴν Νέβεσκαν ἀπέμεινεν ἀκόμη καὶ τι.

Φαντάζονται ὅτι οἱ Καλλικαντζάροι, κρύπτονται τὴν νύκτα μέσα στὴ γῆ, καὶ κοντὰ στοὺς δρόμους, καὶ ἀφίμοιζέ με ἔρηδ κλαδάκι. Ὁ διαβάτης περνᾷ ἀνύποπτος. Τὸ χερὶ τότε ἀπλοῦται, τὸν πίνει ἀπὸ τὸ πόδι, καὶ ὁ νυκτοπερηπτητῆς πέφτει κάτω. Αὐτὸ εἶνε τὸ μόνον κακόν, καὶ τὸ μόνον ἀστεῖον, πού κάνουν οἱ Καλλικαντζάροι, εἰς ὅσους εὐρίσκων νύκτα, στὸ δόσος ἢ στοὺς δρόμους ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ !...

Ἀστεῖα τὰ ὁποῖα κάνουν καὶ οἱ ἄνθρωποι.

Ἐπίσης εἰς τὴν Κλεισοῦραν, σὴν νυχτώση, δὲν υπάζουν μέσα στὸ σπίτι, καζάνι μαυρισμένο ἀπὸ τὴν φωτιά ἢ ἐντίεση καπνισμένον ἢ «γκισμὶ» μεταχειρισμένο, γιατί πιστεύουν, ὅτι ὁ παμπόνηρος ὁ Καλλικαντζάρος, τὸ πονηρὸν πνεῦμα τῆς νύχτας, γιὰ νὰ μὴ μέσα στὸ σπίτι, μεταχειρίζεται χίλιες δυνάμεις. Μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶνε καὶ τὸ ὅτι, δύναται νὰ μὴ κρηπτόμενος ἐκ τὸ παλῶ καὶ μαυρισμένο ἀπὸ τὴ φωτιά χάλκινον σκεῦος τοῦ σπιτιοῦ.

Καὶ ἡ νοικοκυρῆς, προτιμοῦν, ἂν τὸ λημονήσουν ἔξω, νὰ τὸ ἀφίσουν ἐκεῖ πέρα νὰ χαθῆ, παρὰ νὰ τὸ βάλουν σὴν νυχτώσει μέσα.

Καρεῖς ὅμως νὰ τελειώσωμεν γιατί ἔρχεται ὁ παπᾶς με τὸν ἀγίασμο....

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Ἡ φρεσκάδα τῶν λουλουδιῶν.

Ὅταν ἡ ἀνθοδέσμη σας μαρᾶθῃ μπορεῖτε νὰ τὴν ζωογονήσετε βυθίζοντας σὲ νερὸ πού βράζει τὰ στελέχη τῶν λουλουδιῶν. Ἀμέσως κατόπιν ἀποκόπτετε τὸ μέρος τῶν στελεχῶν, τὸ ὁποῖον ἐβράχη τὸ βραστὸ νερὸ, βάζετε τὴν ἀνθοδέσμη σας μέσα σ' ἓνα ἀγγεῖον γεμάτο νερὸ ψυχρὸ. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον διατρεῖτε τὰ λουλούδια σας λίγες ἀκόμη ἡμέρας ζωά.

Advertisement for 'ΜΠΟΥΚΕΤΟ' (Bouketo) featuring a man and a woman. Text includes: ΑΓΟΡΑΖΕΤΕ ΤΑΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ «ΜΠΟΥΚΕΤΟΥ» ΕΡΙΣΤΟΤΥΠΗΜΑΤΙΚΕΣ ΦΘΗΝΟΤΑΤΕΣ Ο ΤΟΜΟΣ ΔΡΑΧ. 12